

Ткаченко Валерія Вікторівна,
аспірантка кафедри теоретичної і практичної філософії імені професора Й. Б. Шада
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
orcid.org/0000-0002-7135-6659
lerok.t@gmail.com

КІНЕЦЬ «ПРИВАТНОГО» У ДИСКУРСІ НАСИЛЬСТВА КРІЗЬ МОРАЛЬНУ РИТОРИКУ

Актуальність запропонованої роботи зумовлена тезою про те, що «стать – це предикат страху». Тема насильства ніколи не втрачає своєї актуальності, вона лише трансформується і розглядається під різними кутами зору. Але тема домашнього та гендерного насилля особливо актуалізувалася в Україні у останні кілька десятиріч. Розглядаючи тему насильства як соціального феномену, автор наголошує на тому, що ми, як пострадянська країна були у полоні низки міфів та стереотипів, замовчування, заляканості, упередженості та слабкості правової системи. Ще до повномасштабної війни 2022 року Україна стала на шлях Європейського розвитку та вирішення цієї проблеми. Набули розвитку юридичні аспекти дослідження цієї теми, створювались притулки для жінок, надавалась уся необхідна їм допомога. Але головним фактором, на думку автора, є ментальні зміни у суспільстві та підходи до висвітлення цієї проблеми. Автор вбачає одним із рішень цієї проблеми у моральній риторичі та піднятті дихотомії «Я» – «інший» між жертвами та суспільством. Розповідаючи реальні історії насильства, суспільство піднімає цю тему на новий рівень, привертає увагу до проблеми, надаючи жінці бути почутою, а іншим – шанс на безпеку та обізнаність. «Щоб не повторилось з іншою» – такий наратив будується у дихотомії «Я» – «Інший». У дослідженні автор спирається на порівняльний, дедуктивний, герменевтичний методи. Висновки, що представлені у кінці роботи, можуть бути невеликим доповненням до профілактики та боротьби із гендерним та домашнім насильством, формуванням відповідних уявлень у свідомості людей сучасного українського суспільства.

Ключові слова: насильство, риторика, мораль, гендер, приватне, стать, #metoo.

Tkachenko Valeriia,
Postgraduate Student at the Department of Theoretical and Practical Philosophy
named after Professor J. B. Shad
V. N. Karazin Kharkiv National University
orcid.org/0000-0002-7135-6659
lerok.t@gmail.com

THE END OF THE “PRIVATE” IN THE DISCOURSE OF VIOLENCE THROUGH MORAL RHETORIC

The relevance of the research is determined by the thesis that «gender is a predicate of fear». The topic of violence never loses its importance, it only transforms and is examined from different angles. But the topic of domestic and gender-based violence has become particularly relevant in Ukraine in recent decades. Considering the topic of violence as a social phenomenon, the author emphasizes that as a post-Soviet country we were in the grip of various myths and stereotypes, suppression, intimidation, prejudice and the legal system's weakness. Prior to the full-scale war in 2022, Ukraine was on the path of European development and resolution of this problem. The legal aspects of the study on this subject were developed, women's shelters were created, and all the help needed was provided. But the major factor, according to the author, is mental changes in society and approaches to highlighting this problem. The author sees one of the solutions to this issue in moral rhetoric and raising the dichotomy of «Me» – «the Other» between victims and society. By telling real stories of violence, society raises the subject to a new level, draws attention to the problem, providing women an opportunity to be heard and others a chance for safety and awareness. «So that it does not happen again with another» – such a narrative is built in the dichotomy «Me» – «the Other». In the research, the author relies on comparative, deductive and hermeneutic methods. The summary presented at the end of the work can be implemented as a small addition to preventing and fighting against gender and domestic violence, formation of relevant ideas in the minds of people of modern Ukrainian society.

Key words: violence, rhetoric, morality, gender, the «private», #metoo.

«Стать – це придикут страху». Страх фізичної шкоди переслідує жінок набагато частіше, ніж чоловіків. І така ситуація бере своє коріння не у сучасному суспільстві. Уся історія людства, патріархальне суспільство, стереотипне мислення, фізична перевага чоловіків над жінками, законодавство впливали та продовжують впливати на життя жінок та формування предикату страху.

Феномен насильства є частиною самого суспільства і ніколи не втрачає своєї актуальності. Цю проблему намагаються осмислити у теоретичному значенні психологи, соціологи, філософи, та подолати на практиці правозахисники та соціальні активісти. Ця проблема протягом століть не вирішується, але показує свої різноманітні сторони, у залежності від кризових явищ, що спіткають те чи інше суспільство: від війни до расизму, від расизму до гендерного та домашнього насильства, від психологічного тиску до агресії, від власного досвіду до колективного. Тому прояви насильства сягають величезної кількості випадків. Сьогодні у світі і в Україні зокрема (до повномасштабної війни 2022 року) приділяють увагу саме гендерному та домашньому насильству. А з початком війни усі напрацьовані дані втрачають свою актуальність. Відстежувати відсоток постраждалих жінок дедалі складніше, а відносини між людьми простіше не стають. Окрема проблема, що вимагає детальних досліджень, стосується проявів сексуального насильства з боку окупантів.

Якщо раніше тема насильства замовчувалась, жертви боялись відкрити свої обличчя та розповісти власну історію, боялись осуду з боку родини, знайомих та суспільства, боялись почути щось на кшталт «сама винна», то зараз все більше жінок розповідають свої власні історії. Ці дорікання не зникнуть за мить, але це і не означає, що треба перестати боротися.

Практика – це розповідь реальних історій про випадки насильства у медіа-просторі, що може бути розглянута як дихотомія «Я»-«Інший» та частина моральної риторики. Таким чином, **метою** нашої роботи є дослідження кінця «приватного» як прояву моральної риторики у дискурсі насильства.

У дослідженнях гуманітаристики тема насильства бере свій початок із античної доби. Їй приділяли увагу і Аристотель, і Платон, і хоча дослідників було багато, ми звернемо увагу

саме на вітчизняних та закордонних дослідників сучасності. До вітчизняних фахівців у галузі насильства ми можемо віднести: В. Слюсара (дослідження насильства як соціо-культурного феномену), Ю. Кузьменко (дослідження теми насильства з боку права), О. Замашкіну (дослідження практичної допомоги жінкам). Корисними та цікавими для нашої роботи є статті, що відсилають нас до минулого. Це стаття О. Хамедової про репрезентацію насильства у радянській пресі, та робота І. Ігнатенко, яка досліджувала феномен насильства в українській традиційній культурі. Дослідженнями філософії «Іншого» займається В. Суковата.

«XX століття, попри утвердження гуманістичних ідеалів, упровадження принципу толерантності у різні сфери людського буття, можна сміливо назвати епохою урочистостей насильства» (Слюсар, 2015, с. 111). А чи була доба «ненасильства» насправді? Чи на практиці в індивідуальному бутті людини насильство хоч на добу зникало? При цьому XXI століття стало кульмінацією насильницьких дій. Пострадянські країни страждають від кількості домашнього насильства, а Україна і від наслідків бойових дій у зоні АТО з 2014 року, повномасштабної війни з лютого 2022 року. Але що таке насилля?

Ситуація у сучасному науковому дискурсі складається таким чином: право та психологія здебільше розглядають тему насильства як «власний досвід» людини, займаються практичним визначенням кордонів насильства, а також захистом людей. Філософія займається загальним дослідженням цього феномену і не торкається юридичних питань. Для філософії насильство – це соціокультурний феномен.

Насильство визначається як суспільні відносини, у яких одні індивіди чи соціальні групи та класи застосовують до інших примус, спрямований на їхню волю, завдають фізичної, психічної чи моральної шкоди іншій особі шляхом застосування сили чи погрози її застосування із метою спонукати об'єкт впливу до визначеної поведінки, до певних дій, а також стигматизований суспільством як «необхідне» та водночас «небажане» застосування сили Атрибутами насильства, виходячи із цього визначення, виокремлено примус, соціальну стигматизацію, нанесення фізичної, психічної чи/та моральної шкоди (Слюсар, 2017).

Останні декілька років в українських дослідженнях приділялася увага (чимала частина у філософському аспекті) питанням домашнього та гендерного насильства. Слабкість юридичної системи, стереотипне та патріархальне мислення, слабкість медіа поля, відсутність статевого виховання стали факторами розвитку цих проблем у суспільстві. Але повернемося до самої дефініції та зрозуміємо, що у нашій державі розуміють під домашнім та сексуальним насильством.

Згідно із Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 2018 року під домашнім насильством прийнято вважати наступне: «Домашнє насильство – діяння (дії або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь» (Про запобігання та протидію домашньому насильству, Закон України).

Під сексуальним насильством розуміють форму домашнього насильства, що включає будь-які діяння сексуального характеру, вчинені стосовно повнолітньої особи без її згоди або стосовно дитини незалежно від її згоди, або в присутності дитини, примушування до акту сексуального характеру з третьою особою, а також інші правопорушення проти статевої свободи чи статевої недоторканості особи, у тому числі вчинені стосовно дитини або в її присутності (Про запобігання та протидію домашньому насильству, Закон України).

Соціологічні дослідження констатують, що саме жінки є категорією людей, яка найбільше зазнає насильства. На початку статті вказано тезу, що стать – це предикат страху. У сучасних жінок більше страхів перед «насильницьким злочиним». Закордонні дослідники зазначають, що жінки самостійно застосовують методи щодо запобігання насильства. Наприклад, вони не ходять одні вночі, обходять стороною підозрілі місця, не ходять поодиноці

тощо. Р. Леннос проводила дослідження щодо вивчення такого страху у жінок та його запобігання. Ситуація ускладнюється через багато агентів суспільства. З одного боку, є жінки та насильники, з іншого, є держава та закони, але вони не можуть на 100% вберегти жінок. Тому основна практика – це самостійна робота над своєю фізичною безпекою. Але ще залишається домашнє насильство, перед яким у більшості випадків було психологічне насильство та позбавлення волі.

Соціокультурне середовище склалось таким чином, що воно позиціонується як чоловіче. Завдяки мас-медіа (на момент 2007 року) у жінки було всього два образи: перший – це хороша жінка, другий – погана жінка, яка не є взірцем та сама провокує чоловіків на їх діяння). Звідси бере свій початок думка про те, що «сама винна». Ця тема частково перетинається із розподілом влади у сім'ї. Насильство зі сторони інтимного партнера – це загальнолюдська проблема, яка за даними ВООЗ на момент 2011 року сягала від 30–60% у різних країнах світу. З появою інтернету інформаційний простір наповнюється тисячами історій про сексуальне та психологічне насильство. Незахищеність жінки не закінчується як тільки вона переходить в приватний простір із публічного. Тема домашнього насильства сьогодні набирає обертів у наукових дослідженнях і буденному світосприйнятті. Під сімейною владою зазвичай розуміють здатність одного з членів сім'ї змінювати своє ставлення чи надавати вплив на дію інших членів родини. Людина, яка захопила владу, чинить тиск на членів сім'ї, часто не враховує їх власні думки та почуття, змушує їх виконувати певні дії. Джерела розподілу влади у сім'ї мають витoki із різних аспектів життєдіяльності суспільства на різних етапах домінування того чи іншого світогляду, культурно-історичних особливостей, індивідуально-психологічних особливостей конкретних людей. Наприклад, влада розвивається із економічних, релігійних, гендерних факторів. Таким чином, у людини в одних руках концентрується фінансовий потік, значний вплив на свідомість інших, домінантність думки, а також агресивна поведінка до своїх «підлеглих». Цікаво, що патріархальна риторика домінування живиться виключно закріпленими на рівні буденного життя стереотипами, котрі, наразі, постають

головною причиною збереження в Україні гендерної дискримінації.

Стереотипне мислення – це постійне джерело насильства над жінками. Займаючись розподілом простору на категорію «приватний» та «публічний», жінка залишається у «приватному» просторі як частина чоловічого майна. Досліджуючи тему насильства у традиційній українській культурі, вітчизняні дослідниці зазначають, що насильство відбувалось за провину за «провину». Під провинною розумілись лінощі, марнотратство, непокора, зрада, брехня. Тому такий розповсюджений вислів як «заслужила» вживався у минулі кілька століть. Слід зазначити, що діти могли стати об'єктом насильства з боку матерів. Один із факторів, які впливали на прояви насильства – це пияцтво, бо чоловік втрачав здатність мислити та опановувати себе у відповідному стані. І, на жаль, домашнє насильство у традиційній культурі того часу не було поодиноким практикою. Більше того, саме суспільство ще й толерувало його, якщо воно застосовувалось у «добрих» справах (Ігнатенко, 2019). Дивлячись на ці факти, ми можемо побачити, що сучасні звинувачення «сама винна» мають довгий шлях свого розвитку у свідомості.

Окремим етапом у висвітленні застосування насильства до жінок та сприйняття суспільством цієї проблеми є радянська доба, коли тема насильства тотально була під ідеологію. В газетах писали тільки про фатальні випадки (які закінчувались смертю), а з приходом Сталіна і в загалі перестали майже писати. Насильство – це було явище західного світу і воно аж ніяк не торкалось «справжню» радянську жінку, працювиту комуністку (Хамедова, 2020).

Сьогодні юридичним пасткам, негативній риториці медіапростору, стереотипному мисленню намагаються протидіяти активісти та правозахисники. Після роботи у правовому полі, на наш погляд, друга дія – це активна робота у публічному просторі, розповсюдженні інформації та активна поступова зміна мислення по відношенню до визначеної теми. Ці дії мають формувати навколо жінки та кожного громадянина – відчуття (установку) онтологічної безпеки. «Онтологічна безпека» – це безпека, яка заснована на загальній довірі до світу та людей. А своєю сутністю вона повинна претендувати на загальнолюдську цінність сучасного світу.

Розвиток і формування «онтологічної безпеки» має реалізовуватися у наступних сферах: перша – зміна соціальних норм; друга – запровадження концепції ненасильства; третя – здорова сексуальність суспільства.

Виходячи із вищеозначених сфер, ми пропонуємо формування онтологічної безпеки крізь «моральну риторику», яка несе у собі практику оприлюднення реальних історій насильства.

Наше століття можна назвати епохою «голосу». У публічному дискурсі задіяні активісти, інфлюенсери, політики, митці, усі, хто може проводити перфоманси, акції, створювати програми на Youtube, організувати демонстрації тощо. З'явилося сотні нових шляхів передачі думок та звернення уваги до багатьох проблем світу. Але ми сконцентруємо свою увагу на тих проектах, де жертвам насильства давали змогу розповісти свою історію. Найвідомішим прикладом подібної практики можна назвати акцію «#MeToo», яку дослідники назвали проявом «м'якої сили».

Так, у жовтні 2017 року після того, як американська акторка Аліса Мілано перестала мовчати про домагання із боку відомого кінопродюсера Гарві Вайнштейна, вона почала флешмоб у соціальних мережах, закликавши жінок, які пережили подібний досвід ставити гештег #metoo. Головна мета полягала у тому, щоб привернути увагу світу та показати кількість харасменту, домагань, гвалтування жінок. Один із головних ефектів полягав у тому, що жертви сексуального насильства та домагань отримали можливість відкрито і не соромлячись розповісти свої історії та почути про досвід інших людей, що також стали жертвами цього виду насильства. Такий флешмоб надихнув до громадської дискусії про проблему сексуального насильства та домагань, а також про культурні стереотипи, які підтримують цей вид насильства. Цей прецедент став яскравим початком руйнування «приватного» засобами та можливостями медійного простору.

Іншим прикладом є акція феміністського руху українських дівчат «Білкис» (@fem.bilkis). До «16 днів проти насильства» кожен день дівчата публікували одну історію, яка розповідала про прояви насильства та порушення власних кордонів. Історії не обмежувались тільки згвалтуваннями, але це були і домагання, торкання інтимних місць у громадських місцях, натяки на секс та нерозуміння слова «ні».

На наш погляд, подібні акції покликані виконати кілька завдань одночасно: надати можливість жінці висловитись, не мовчати; відчуті підтримку з боку інших; продемонструвати, що це не є нормою і як може бути. Головне – це може бути врятування когось іншого від того, що пережили самі. А може і навіть покарати винного (якщо задіяти відповідні органи влади). Така думка виходить із дихотомії «Я»-«Інший».

Філософія «Іншого» має довгу традицію і не втрачає свою актуальність у контексті порушеної у статті проблеми. Поки існують релігійні, етнічні конфлікти, поки тривають війни, поки одна людина буде намагатись пізнати іншу, поки існує комунікація, до тих пір буде актуальна ця концепція. Проблематика дихотомії походить від Аристотеля, який вважав, що без Іншого ми не можемо пізнати самого себе. Зміна методологічного статусу категорії Іншого почалась у середині ХХ століття, як символ важливих зрушень у структурі європейського мислення. Це етика та філософія після Освенциму; гендерна теорія, постколоніалізм; теорія влади, лакановський психоаналіз; квіртеорія; теорія меншин; постмодернізм (Суковата, 2014).

Інший у концепції кінця приватного та моральній риторикі може бути – тим, хто не маж «мого досвіду». Інший – близький і має такий самий досвід.

Осягнення Іншого як плоті змушує підійти до розуміння себе як тіла-серед-інших-тіл (з позиції Я Інший вибудовується у форматі «Я Там-як-Тут»).

Згідно з нашими ідеями, Інший повинен бути маркером власних дій. Піклування про іншого, щоб з ним не відбулось те, що відбулось зі мною, щоб Інший не був у тому бутті, що й ти.

Закладена дихотомія «Я»/«Інший» може відтворюватись крізь моральну риторіку. Термін «моральна риторика» вводить у політичний дискурс Пораховська, визначаючи як спірання політиків на мораль. Моральна риторика застосовується у політиці інструментально. Апеляція до моралі посилює політику, робить її більшою привабливою та більш дієвою. Мораль розглядається інструментально: вона має братися до уваги, якщо сприяє досягненню політичних цілей, і може ігноруватися, якщо заважає самому політику.

На нашу думку, моральна риторика може бути модератором між жертвами насильства та суспільством. Буде відсутня концепція «жертва», буде відсутня концепція «винна» – абсолютна

нова мова у суспільстві та свідомості. Незважаючи на те, що риторика є інструментом конкретних фізичних осіб, так і цілої держави, ми хочемо звернути увагу, що у запропонованому дослідженні риторика виступає елементом двох сторін. З одного боку – це риторика цілої держави і її фокус на профілактику домашнього насильства. З іншого – це інструмент окремої людини, оскільки вона розкриває свою історію та впускає нас у свій простір, кладе кінець приватному. Також слід зауважити, що риторика – це засіб для переконання (переконання заради себе, заради правди, заради іншого).

Розповідати, щоб знали. Розповідати, щоб не повторилось з іншими. Розповідати, щоб (мені) допомогли.

Висновки. Насильство у всіх своїх проявах є не невиліковною тисячолітньою хворобою усього людства, воно є темною його стороною, атрибутом життя суспільства і постійною, але проблемою, що постійно трансформує суспільство і саме трансформується (насильство).

Насильство – це соціальний феномен, який означає фізичну або психологічну шкоду(тиск) однієї людини/групи щодо іншої. Феномен насильства прийнято поділяти на: економічне, фізичне, психологічне, гендерне, сексуальне насильство. Але не забуваємо про очевидне, що ці категорії у кожному окремому випадку об'єднуються між собою.

Зважаючи на те, що найбільша частка серед жертв насильства припадає на жінок, то ми мусимо констатувати і говорити про онтологічну безпеку жінки, що має будуватись на державному рівні (юридична захищеність), створенні осередків допомоги жінкам, тимчасових місць розташування та абсолютно нового простору без упереджень, стереотипів, страху.

На наш погляд, у сучасному світі завдяки медіапростору тема насильства може обговорюватись з метою підтримки через надання публічності історіям жінок, які його зазнали. Наприклад, як флешмоб MeToo. Це і буде практичне втілення концепції моральної риторики. Розповіді реальних історій – це наочне зображення етичної дихотомії «Я» – «Інший». Можливість для жінки висловитися і бути почутою та прийнятою Іншими, знайти відгук у Іншому/Інших, порушувати цю проблему без упереджень є запорукою попередження насильства інших. Така дихотомія ставиться як турбота про інших.

Список використаних джерел:

1. Ігнатенко, І. (2019). Домашнє насильство в традиційній культурі Українців. Народна творчість та етнологія, (2), 56–65.
2. Кузьменко, Ю. В. (2020). Адміністративна діяльність національної поліції: протидія та запобігання домашньому насильству. Прикарпатський юридичний вісник, (2(27)), 104–107. [https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i2\(27\).198](https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i2(27).198)
3. Про запобігання та протидію домашньому насильству, Закон України № 2229-VIII (2023) (Україна). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>
4. Рубан, О. (2022). Філософський аналіз феномену безпеки у бутті людини в умовах війни, гендерна складова. *Перспективи. Соціально-політичний журнал*, (3), 12–17.
5. Слюсар, В. (2015). Атрибути насилля. Українська полоністика. Філософські науки, (12), 111–118.
6. Слюсар, В. (2017). НАСИЛЛЯ: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКА ПРИРОДА. Євенюк О.О. http://eprints.zu.edu.ua/30554/1/монографія_Слюсар_насилля_2017.pdf (Оригінал опубліковано 2017 р.)
7. Суковата, В. (2014). Філософія Іншого, її джерела та сучасні напрямки: методологічний аналіз. *Totallogy-XXI. Постнекласичні дослідження*, (31), 285–301. http://nbuv.gov.ua/UJRN/totallogy_2014_31_16.
8. Хамедова, О. (2020). репрезентація сексуального насильства в українській радянській пресі 1920–1930-х років: ідеологічний контекст. *Вісник Львівського університету. Серія Журналістика*, (47), 44–55.

References:

1. Ihnatenko, I. (2019). Domashnye nasyt'stvo v tradytsiyniy kul'turi [domestic violence in the traditional culture of Ukrainians] *Ukrayintsiv. Narodna tvorchist' ta etnolohiya*, (2), 56–65. [in ukrainian].
2. Kuz'menko, YU. V. (2020). Administratyvna diyal'nist' natsional'noyi politsiyi: protydiya ta zapobihannya domashn'omu nasyt'stvu [administrative activities of the national police: combating and preventing domestic violence.]. *Prykarpat-s'kyu yurydychnyy visnyk*, (2(27)), 104–107. [https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i2\(27\).198](https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i2(27).198) [in ukrainian].
3. Pro zapobihannya ta protydiyu domashn'omu nasyt'stvu [About preventing and combating domestic violence], *Zakon Ukrayiny № 2229-VIII (2023) (Ukrayina)*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> [in ukrainian].
4. Ruban, O. (2022). Filosofs'kyu analiz fenomenu bezpeky u butti lyudyny v umovakh viyny, henderna skladova. [a philosophical analysis of the phenomenon of security in the human being in the conditions of war, with a gender component] *perspektyvy. Sotsial'no-politychnyy zhurnal*, (3), 12–17. [in ukrainian].
5. Slyusar, V. (2015). Atrybuty nasyt'lyya [Attributes of violence]. *Ukrayins'ka polonistyka. Filosofs'ki nauky*, (12), 111–118. [in ukrainian].
6. Slyusar, V. (2017). Nasyt'lyya: sotsial'no-filosofs'ka pryroda [violence: social and philosophical nature]. *Yevenok O.O.* http://eprints.zu.edu.ua/30554/1/monohrafiya_Slyusar_nasyt'lyya_2017.pdf (Oryhinal opublikovano 2017 r.) [in ukrainian].
7. Sukovata, V. (2014). Filosofiya Inshoho, yiyi dzherela ta suchasni napryamky: metodolohichnyy analiz [The philosophy of the Other, its sources and modern directions: a methodological analysis]. *Totallogy-XXI. Postneklasichni doslidzhennya*, (31), 285–301. http://nbuv.gov.ua/UJRN/totallogy_2014_31_16. [in ukrainian].
8. Khamedova, O. (2020). reprezentatsiya seksual'noho nasyt'stva v ukrayins'kiy radyans'kiy presi 1920–1930-kh rokiv: ideolohichnyy kontekst [representation of sexual violence in the ukrainian soviet press of the 1920s-1930s: ideological context]. *Visnyk l'vivs'koho universytetu. Seriya Zhurnalistyka*, (47), 44–55. [in ukrainian].